Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri
Fødevarestyrelsen

J. nr.: 2025-17177
Dato: 29-04-2026

Slutrapport for kampagnen

Kontrol af krav til anvendelse af antibiotika i besætninger med pattegrise og kalve

INDLEDNING

Antimikrobielle lægemidler, herunder antibiotika, skal anvendes ansvarligt. Antibiotika må ikke anvendes rutinemæssigt eller for at kompensere for ringe hygiejne, mangelfuldt husdyrhold eller manglende omsorg for dyrene eller for at kompensere for dårlig forvaltning af besætningen. Antibiotika må heller ikke anvendes forebyggende, bortset fra i særlige tilfælde til indgivelse til et enkelt dyr eller et begrænset antal dyr, når risikoen for infektion eller en smitsom sygdom er meget høj, og konsekvenserne sandsynligvis vil være alvorlige. I sådanne tilfælde skal anvendelsen af antibiotika til forebyggende behandling begrænses til indgivelse til et enkelt dyr eller et begrænset antal dyr og kun på visse betingelser.

Baggrunden for kampagnen

Et forkert og for højt forbrug af antimikrobielle stoffer er den vigtigste drivkraft i udviklingen af antibiotikaresistente mikroorganismer, som er et voksende sundhedsproblem for dyr og mennesker. Samtidig er det vigtigt, at syge dyr behandles korrekt, og i overensstemmelse med reglerne. Det er tilladt at anvende visse godkendte antibiotika til fødevareproducerende dyr og det kan være nødvendigt i et vist omfang. Styrelsen for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri har derfor i efteråret 2024 gennemført en kontrolkampagne i besætninger med hhv. pattegrise og kalve samt hos deres tilknyttede besætningsdyrlæger for at kontrollere regelefterlevelsen på medicinområdet med særlig fokus på anvendelsen af antibiotika hos pattegrise og kalve.

Kampagnen blev indledt med, at styrelsen informerede alle potentielt berørte besætningsejere og dyrlæger om den forestående kampagne og reglerne for anvendelse af antibiotika via nyhedsbreve og digital post, ligesom Landbrug & Fødevarer og Den Danske Dyrlægeforening blev informeret.

Kontrolkampagnen omfattede besætninger med kalve under 12 måneder, besætninger med søer, gylte og orner samt de dyrlæger, som besætningerne havde indgået sundhedsrådgivningsaftale med. De besætninger, som blev kontrolleret ved kampagnen, var alle udpeget på baggrund af et højt antibiotikaforbrug.

Slutrapporten offentliggøres senere end forventet, da data først kunne analyseres efter november 2025, hvor datagrundlaget var komplet. Offentliggørelse af slutrapporten har

Fødevarestyrelsen • Stationsparken 31-33 • DK-2600 Glostrup
Tel +45 72 27 69 00 • Fax +45 72 27 65 01 • CVR 62534516 • EAN 5798000986008 • www.fvst.dk

ligeledes været forsinket grundet den parlamentariske situation under og efter folketingsvalget 2026.

KONKLUSION

Kort intro

Med kampagnen har styrelsen fået værdifuld viden om besætningernes og dyrlægernes anvendelse af antibiotika. Styrelsen har ligeledes fået ny erfaring i kontrol af veterinærlægemiddelforordningens art. 107, stk. 1, der bl.a. fastsætter forbud mod rutinemæssig anvendelse af antibiotika, samt kontrol af art. 107, stk. 3, der fastsætter krav til dyrlægers profylaktiske anvendelse af antibiotika, dvs. indgivelse af antibiotika før fremkomsten af kliniske tegn på en sygdom med henblik på at forebygge forekomsten af sygdom eller infektion.

Formål

Formålet med kampagnen var:

- at kontrollere regelefterlevelsen på medicinområdet
- at afdække omfanget af behandling med antibiotika hos pattegrise og kalve
- at informere besætningsejere og dyrlæger om lovgivningen for ansvarlig anvendelse af antibiotika

Kort sammenfatning af udbyttet for kampagnen

I kalvebesætninger sås en høj regelefterlevelse, hvilket viste, at medicinreglerne i overvejende grad blev fulgt i kalvebesætningerne for den kontrollerede aldersgruppe. .

Der blev givet mange sanktioner i grisebesætninger for at anvende antibiotika rutinemæssigt. Kampagnen har dermed givet styrelsen et vigtigt erfaringsgrundlag for videre kontrol af denne bestemmelse.

Ved kontrol af grisedyrlægerne fandtes ligeledes en høj sanktionsprocent. Af særlig relevans for kampagnens formål kan nævnes, at knap en tredjedel blev sanktioneret for forebyggende anvendelse af antibiotika i strid med reglerne, og en fjerdedel blev sanktioneret for mangelfulde besætningsdiagnoser.

Ved kontrol af kvægdyrlægerne var sanktionsprocenten lavere end ved grisedyrlægerne. Det bør dog fremhæves, at godt en tredjedel af kvægdyrlægerne blev sanktioneret for mangelfulde besætningsdiagnoser.

Fødevarestyrelsen • Stationsparken 31-33 • DK-2600 Glostrup
Tel +45 72 27 69 00 • Fax +45 72 27 65 01 • CVR 62534516 • EAN 5798000986008 • www.fvst.dk

Det havde stor værdi at kontrollere besætninger først og anvende kontrolresultater fra besætningerne til kontrol med besætningsdyrlægerne, særligt i forbindelse med dialogen med dyrlægen.

Med resultaterne fra kampagnen anbefales det, at en lignende kampagne med samme fokus gentages på et senere tidspunkt. I en senere kontrolkampagne vil det være relevant at gentage fokus på pattegrisene, men for kalvene bør fokus lægges hos en anden aldersgruppe. Andre staldafsnit hos grisebesætningerne kan også være aktuelle at undersøge.

Valg af sanktioner

I kampagnen er kontrolobjekterne blevet sanktioneret med indskærpelser. Indskærpelser er et udtryk for, at der er konstateret en lovovertrædelse af en karakter, som den tilsynsførende har vurderet skal medføre en sanktion. Den tilsynsførende har i overensstemmelse med Styrelsen for Fødevarer, Landbrug og Fiskeris generelle kontrolvejledning vurderet, at en indskærpelse er tilstrækkelig til at sikre at reglerne overholdes fremadrettet.

Når et kontrolobjekt bliver sanktioneret med en indskærpelse medfører dette en gebyrbelagt opfølgende kontrol, der faktureres i overensstemmelse med § 25, nr. 1 i bekendtgørelse om betaling for kontrol af fødevarer, foder og levende dyr m.v.. Under den opfølgende kontrol gennemgås de sanktionerede forhold, og hvis der findes gentagne overtrædelser af samme regler vil styrelsen gøre brug af eskalerende myndighedsudøvelse.

Kontrol af regelefterlevelsen på medicinområdet

Der har været relativt lav regelefterlevelse på medicinområdet i kontrollen med grisebesætninger og hos dyrlæger. Dette stemmer overens med, hvad tidligere kontroller på området har vist. Fokus i kampagnen var lagt på anvendelse af antibiotika, herunder rutinemæssig anvendelse af antibiotika. Kampagnen viste, at også indenfor dette afgrænsede område fandtes mange overtrædelser i grisebesætninger. Dette kan hænge sammen med kompleksiteten af regelsættet, men viser med tydelighed, hvor vigtigt det er at have fokus på området.

Afdækning af anvendelsen af antibiotika

Kampagnen har vist, at antibiotika anvendes i stort omfang til pattegrise, hvor 44 pct. af de kontrollerede besætninger anvendte antibiotika til mere end 95 pct. af pattegrisene i deres første leveuge.

Kampagnen viste også, at knap en tredjedel af de kontrollerede kalve blev behandlet med antibiotika indenfor den første uge efter indsættelse i besætningen.

Resultaterne for de to dyrearter kan ikke umiddelbart sammenlignes, da kalvene er individmærkede, ofte behandles individuelt, og medicinoptegnelser føres for hvert enkelt individ, mens pattegrisene ikke er individmærkede og i overvejende grad behandles på flokniveau.

Fødevarestyrelsen • Stationsparken 31-33 • DK-2600 Glostrup
Tel +45 72 27 69 00 • Fax +45 72 27 65 01 • CVR 62534516 • EAN 5798000986008 • www.fvst.dk

RESULTATER

Delmål 1: Regelefterlevelse på medicinområdet

Der ses en relativt høj sanktionsprocent blandt dyrlæger og grisebesætninger. Særligt interessant er det, at der hos grisedyrlægerne er sanktioneret for profylaktisk behandling med antibiotika, og at der både hos grisedyrlægerne og i grisebesætningerne er sanktioneret for rutinemæssig anvendelse af antibiotika.

Grisebesætninger

Ved kontrol i grisebesætningerne, blev der i alt givet indskærpelser i 22 af de 50 kontroller (44 pct.). Visse besætninger modtog flere indskærpelser.

Af særlig relevans for kampagnen kan det nævnes, at der i 34 pct. af besætningerne blev dyrlægens anvisning ikke fulgt. I 22 pct. af besætningerne blev der fundet overtrædelse af reglerne for at anvende antibiotika rutinemæssigt. I 20 pct. af besætningerne blev der fundet mangelfulde eller manglende medicinoptegnelser, og i 4 pct. af besætningerne blev der fundet overtrædelse reglerne for opbevaring af receptpligtige lægemidler udenfor ordineringsperioden.

Der ses ingen signifikant sammenhæng mellem overtrædelse af reglerne for rutinemæssig antibiotikaanvendelse og besætningsstørrelsen. Skemaet herunder viser indskærpelsen sammenholdt med besætningsstørrelsen:

Fordeling af sanktion for rutinemæssig behandling pr. bes.størrelse			
Størrelsesgrupper	**Antal besætninger**	**Antal kontroller med sanktion for rutinemæssig brug**	**Sanktionsprocent**
0-500	9	2	22 pct.
501-1000	21	6	29 pct.
Over 1000	16	3	19 pct.
ikke angivet bes.str.	4		
I alt	50	11	22 pct.

Grisedyrlæger

Ved kontrol af 20 grisedyrlæger blev der i alt givet indskærpelser ved 55 pct. af kontrollerne (11 dyrlæger). Nogle dyrlæger modtog flere indskærpelser.

Ved 50 pct. af kontrollerne blev det fundet, at lægemidler blev anvendt i strid med markedsføringstilladelsen. Ved 30 pct. af kontrollerne blev der fundet overtrædelser af kriterierne for profylaktisk anvendelse af antibiotika. Ved 30 pct. af kontrollerne blev der fundet overtrædelse reglerne for rutinemæssig anvendelse af antibiotika. I 25 pct. af kontrollerne blev der fundet overtrædelser af krav til kriterierne for oprettelse af

Fødevarestyrelsen • Stationsparken 31-33 • DK-2600 Glostrup
Tel +45 72 27 69 00 • Fax +45 72 27 65 01 • CVR 62534516 • EAN 5798000986008 • www.fvst.dk

besætningsdiagnoser. I 15 pct. af kontrollerne blev der fundet mangelfulde rapporter efter rådgivningsbesøg.

Kvægbesætninger
For kvægbesætninger var der generelt lav sanktionsprocent indenfor kampagnens fokusområde. Der blevet givet to indskærpelser til kvægbesætninger for hhv. anvendelse i strid med dyrlægens anvisning og mangelfulde optegnelser over medicinanvendelse.

Kvægdyrlæger
Ved kontrol af de 20 kvægdyrlæger blev der i alt givet indskærpelser i 35 pct. af kontrollerne (7 dyrlæger). Nogle dyrlæger modtog flere indskærpelser.

Ved 10 pct. af kontrollerne blev det fundet, at lægemidler blev anvendt i strid med markedsføringstilladelsen. I 35 pct. af kontrollerne blev det fundet, at besætningsdiagnoserne ikke opfyldte kravene. I 10 pct. af kontrollerne blev der fundet mangelfulde rapporter efter rådgivningsbesøg.

Delmål 2a: Afdække anvendelse af antibiotika til kalve i første uge efter indsættelse

Da kalve er individmærkede, og medicinoptegnelser føres for det enkelte dyr, har der i kontrollen været fokuseret på antallet af de kontrollerede dyr, der har været behandlet med antibiotika, fremfor antallet af besætninger, der udførte behandlinger. Ca. 31 pct. af de kontrollerede kalve blev behandlet med antibiotika i besætningerne indenfor den første uge efter indsættelse. Kalvene blev primært behandlet for besætningsdiagnosen lungebetændelse.

Delmål 2b: Anvendelse af antibiotika til pattegrise i deres første leveuge

De hyppigst anvendte besætningsdiagnoser til pattegrise i deres første leveuge var ledbetændelse (76 pct.), diarré (68 pct.), navlebetændelse (38 pct.) og blodforgiftning (6 pct.).

I 22 besætninger svarende til 44 pct. af de kontrollerede besætninger blev mere end 95 pct. af pattegrisene behandlet med antimikrobielle lægemidler indenfor den første leveuge. I 5 besætninger svarende til 10 pct. af de kontrollerede besætninger blev 51-95 pct. af pattegrisene behandlet indenfor den første leveuge. I 23 besætninger svarende til 46 pct. af de kontrollerede besætninger blev mindre end 50 pct. af pattegrisene behandlet i den første leveuge. Oplysninger fra kontrolkampagnen har vist, at der ikke er sammenhæng imellem størrelsen på besætningen og andel behandlede pattegrise i første leveuge.

Fødevarestyrelsen • Stationsparken 31-33 • DK-2600 Glostrup
Tel +45 72 27 69 00 • Fax +45 72 27 65 01 • CVR 62534516 • EAN 5798000986008 • www.fvst.dk

I alt 84 pct. af besætningerne havde talt med besætningsdyrlægen om hygiejnetiltag, der kunne anvendes for at nedsætte antibiotikaforbruget.

METODE

Med fokus på anvendelse af antibiotika til nyfødte pattegrise eller nyindsatte kalve blev der udført en dybdegående medicinkontrol i besætningerne. Kampagnen blev gennemført i perioden fra d. 1. september til 31. december 2024. Der blev i alt foretaget 50 kontroller i grisebesætninger og 50 kontroller i slagtekalvebesætninger. Besætningskontrollerne var uanmeldte.

Derudover blev der foretaget kontroller hos 40 dyrlæger tilknyttet de udpegede besætninger. Dyrlægekontrollerne var anmeldte.

Besætningskontrollerne blev udført af tilsynsførende fra Veterinær Nord, Syd og Øst, mens dyrlægekontrollerne blev udført af dyrlæger fra Veterinærrejseholdet.

Besætningskontrollerne blev som hovedregel gennemført, inden den tilknyttede dyrlæge blev kontrolleret. Observationer fra besætningskontrollerne blev dermed (i videst mulige omfang) inkluderet i kontrollen af dyrlægen.

Ved besætningskontrollen udfyldte den tilsynsførende et spørgeskema ud fra besætningsejerens svar. Disse spørgsmål blev bl.a. brugt til at indsamle informationer til brug ved de efterfølgende dyrlægekontroller.

Forud for kontrolstart modtog alle besætningsejere med grise og kalve et informationsbrev, hvor styrelsen orienterede om baggrunden for kontrolkampagnen. Den Danske Dyrlægeforening modtog ligeledes et orienteringsbrev om kontrolkampagnen, der blev delt med deres medlemmer, ligesom repræsentanter fra Den Danske Dyrlægeforening deltog i et orienteringsmøde med styrelsen, hvor kampagnens fokus blev præsenteret.

Udpegning af besætninger til kontrol

For grisebesætninger blev der udvalgt besætninger registreret med søer (aldersgruppe 55), da styrelsen i kampagnen ønskede at se på rutinemæssig behandling af pattegrise. For kvægbesætninger udvalgte styrelsen besætninger registreret med slagtekalve (aldersgruppe 62, brugskode 1212). Ligeledes blev besætninger, hvortil der var ordineret antibiotika til aldersgruppen med ADD over landsgennemsnittet, udpeget.

Af de besætninger, der opfyldte ovenstående kriterier, blev udvalgt 1 - 3 besætninger pr. udpeget besætningsdyrlæge til kontrol.

Fødevarestyrelsen • Stationsparken 31-33 • DK-2600 Glostrup
Tel +45 72 27 69 00 • Fax +45 72 27 65 01 • CVR 62534516 • EAN 5798000986008 • www.fvst.dk

Udpegning af dyrlæger til kontrol

Kriterier for udvælgelse af en dyrlæge til kontrol var, at:

- Dyrlægen havde indgået sundhedsrådgivningsaftale med en kontroludpeget besætning.
- Dyrlægen var ikke allerede kontrolleret i 2024 eller udpeget til anden kontrol.

Afdækning af omfanget af behandling med antibiotika hos pattegrise og kalve

Som en del af kampagnen var der intention om at indsamle viden vedrørende anvendelse af antibiotika i visse aldersgrupper hos pattegrise og kalve samt regelefterlevelse på området. Det blev forventet, at ulovlig profylaktisk anvendelse af antibiotika samt rutinemæssig anvendelse af antibiotika forekom, men at det ville være vanskeligt at dokumentere. Afdækningen heraf kunne forventeligt pege på behov for øget forskning på området samt mulige værktøjer til kontrol af regelefterlevelsen. Denne vidensindsamling foregik dels via specifikke spørgsmål til besætningsejer om håndtering af dyr, inventar, antibiotika og rutiner, dels via en medicinkontrol i besætningen.

Fødevarestyrelsen • Stationsparken 31-33 • DK-2600 Glostrup
Tel +45 72 27 69 00 • Fax +45 72 27 65 01 • CVR 62534516 • EAN 5798000986008 • www.fvst.dk